

Date: 19th January-2026

**MAHALLIY SANOAT KORXONALARNING EKSPORT SALOHIYATINI
OSHIRISH STRATEGIYALARI**

Zikrilloeva Gulnora Ubaydullo qizi

Osiyo Xalqaro Universiteti

Iqtisodiyot(tarmoqlar va sohalar bòyicha)
yònalishi magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada mahalliy sanoat korxonalarining eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo'nalishlari va strategiyalari tahlil qilinadi. Eksport faoliyatini rivojlantirish orqali milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirish, valyuta tushumlarini oshirish hamda tashqi bozorlarda mahalliy mahsulotlar ulushini kengaytirish masalalari yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: eksport salohiyati, sanoat korxonalari, raqobatbardoshlik, modernizatsiya, diversifikatsiya, logistika.

Kirish

Globallashuv sharoitida eksport faoliyatini rivojlantirish har bir mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, mahalliy sanoat korxonalarining eksport salohiyatini oshirish ishlab chiqarish hajmlarini kengaytirish, yangi ish o'rinlari yaratish va xalqaro bozorlar bilan integratsiyalashuvni jadallashtirishga xizmat qiladi. Shu bois, eksportni rivojlantirishga qaratilgan samarali strategiyalarni ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism

Sanoat korxonalari tomonidan raqobatbardosh mahsulotlarni tashqi bozorlarga uzoq muddatga yo'naltirishda va mahsulotning raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini saqlab qolishni ta'minlash, shuningdek, ishlab chiqarilgan mahsulotlardan yuqori foyda olishda strategik rejalashtirishning ahamiyati muxim sanaladi. Ishlab chiqarilgan tayyor mahsulotlar tashqi bozorlarga o'z vaqtida yetkazib berilishini ta'minlashda, bevosita korxonaning boshqaruv uslubini joriy etilishida strategik rejalashtirish amalga oshiriladi.

Tashqi savdoni erkinlashtirish iqtisodiy ochiqlik darajasining o'sishiga, ishlab chiqarish samaradorligining oshishiga va raqobatbardoshlikning kuchayishiga, mamlakat eksport salohiyatini oshirishning ichki imkoniyatlarin kengaytirishga yordam beradi. Investitsiya dasturlarini va mavjud ishlab chiqarish quvvatlarining tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, eksport imkoniyatlarini rivojlantirishda mahalliy korxonalar asosiy o'rin tutadi. Ayniqsa, mahalliy hom-ashyo asosida eksportbop mahsulotlar ishlab

chiqaarishga ixtisoslashgan xususiy, kichik biznes korxonalari muhim ahamyat kasb etmoqda. Qo'shma korxonlar tashkil qilishda esa asosiy e'tibor ko'proq import ishlab chiqarishga qaratilgan. Sanoat ishlab chiqarishda yangi turdagi mahsulotlarning paydo bo'lishi mahalliy aholining hayotiy va ijtimoiy ehtiyojlarini qanoatlantirish bilan birga qo'shni davlatlar ichki bozorlariga raqobatbardosh, iste'molchilar talablarini qondiradigan

Date: 19th January-2026

mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini bermogda. Shu o'rinda O'zbekiston tashqi iqtisodiy aloqalarining negizida qudratli va zamonaviy ishlab chiqarishni yanada kengaytirishga, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashda jahon andozasi talablariga javob beradigan texnologiyalarni jalb qilishga va xalq xo'jaligining boshqa tarmoqlarini rivojlanishiga keng yo'l ochib berilmogda. Respublikamizda tasis etilgan "Harakatalar strategiyasi" 2017-2021 yillarga mo'ljallangan dasturi doirasida amalga oshirilayotgan III yo'nalish – Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish mamlakatimizdagi butun iqtisodiy tizimni tubdan isloh qilishni ko'zda tutgan[1]. Bu bilan mamlakatimizdagi mahsulot eksport qiladigan korxonalarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, eksport salohiyatini mustahkamlash bo'yicha qabul qilingan amaliy choralar muhim ahamyatga ega bo'layotgani quvonarlidir.

Hududlarda eksport qiluvchi korxonalar tashqi iqtisodiy aloqalarini kengaytirish va rag'batlantirish maqsadida iqtisodiy munosabatlarda ko'maklashuvchi muassasalarning tashkil etilishi, xorijdagi yuridik shaxslar, vatandoshlar va respublikamiz hududidagi xorijiy sarmoyadorlar faoliyati uchun huquqiy kafolatlarning belgilanishi hamkorlikga keng yo'l ochib bermogda. O'zbekistonda xorijiy investorlar faoliyatining qonuniy-huquqiy asoslari shakillanishi, xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalar faoliyati uchun ma'qul shart-sharoitlar yaratish bo'yicha aniq tizim qabul qilinishi sohada bir muncha o'zgarishlarga sabab bo'ldi.

Tashqi bozorda milliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini va eksport samaradorligini oshirishda eksportchilar uchun xizmat qiladigan bozor infratuzilmalarini rivojlantirish muhim omil hisoblanadi. Hududlar kichik korxonalarda mahsulot tayyorlash va uni eksport qilish, ayniqsa, qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirish va ularni qayta ishlash sohasida katta salohiyatga ega. Biroq, ushbu mahsulotlarni tayyorlash, qayta ishlash, saqlash va sotishning ayniqsa, eksport qilishning samarali tizimi mavjud bo'lmaganligi tufayli ishlab chiqaruvchilar hosilning yalpi yetilish davrida ko'pincha ishlab chiqarish va tashish xarajatlarini qoplash ikoniyatiga ham ega emaslar.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatmogdaqi, mahsulotni ishlab chiqarish bilan bir subyekt shug'ullansa, uni sotish va eksport qilish bilan boshqasi mashg'ul bo'ladi. Bu maksimal foydalanish imkonini beradi.

Eksportga ixtisoslashgan vositachi fermalar bu muammolarni ancha professional va samarali xal etishadi. Ishlab chiqaruvchilardan, ayniqsa, kichiki korxonalardan mahsulotni sotib olish va eksport qilish bilan shug'ullanadigan tayyorlov korxonalari va vositachi firmalar uchun qulay sharoit yaratish zaruriyati ana shundan kelib chiqadi. Bunday tashkilot va korxonalarga ham ishlab chiqaruvchi-eksportchilar uchun berilgan imtiyozli sharoitlarni yaratib berishi zarur.

So'ngi yillarda mamlakatimiz Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish ustida jiddiy qadamlarni tashladi. Taxmin qilinishicha, 2030 yilga borib O'zbekiston tashkilotning to'laqonli a'zosi bo'lishi kutulmogda. Tashkilotga a'zo bo'lish respublikaning xalqaro iqtisodiy hamjamiyatga integratsiyalashuvini tom manoda ta'minlab beradi. Bu esa, o'z navbatida mamlakatimiz eksport salohiyatini oshirishga xizmat qilib, eksportchilar uchun

Date: 19th January-2026

yangi bozorlarni kashf qilish imkoniyatini beradi. Ma'lumki, O'zbekiston bevosita ochiq ummonga chiqish imoniyatiga ega emas. Tashqi savdoni rivojlantirishdagi to'siqlardan biri, bu logistika bilan bog'liq jarayon ekanligi ma'lum. Shu nuqtai nazardan temir yo'l va avtomobil yo'llari imkoniyatini yaxshilash zarur. Bugungi kunda O'zbekiston 10 transport koridori orqali jahon bozoriga o'z mahsulotlari bilan chiqmoqda. Jumladan, Boltiq dengizi portlari : Ventspils, Klaypeda, Tallin, Riga, Liepaya ; Eronning Bandar-Abbas porti orqali ham dengizga chiqish oraqali ochiq ummon orqali xalqaro mahsulot tashuv jarayonlarini amalga oshirib kelmoqda. Biroq, bu ko'p vaqt va sarf xarajatni olishini inobatga olib aytganda, bizga yangi, vaqt tomonidan ham, mablag' tomonidan ham maqbul boshqa variant zarur bo'lmoqda. Ayni shu holatda, temir yo'l orqali bu masalaga ijobiy yondashish mumkin. Hozirgi kunda O'zbekiston-Afg'oniston-Pokiston temir yo'l sohasida hamkorlik natijasida uch mamlakatni birlashtiruvchi temir yo'l proektlari ustida ishlayotgani ham mavjud logistik muammolarga barham berishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan.

Xulosa

Xulosa o'rnida aytganda, bugungi kunda jahon iqtisodiyotida ro'y berayotgan o'zgarishlar, qolaversa, milliy iqtisodiyot raqobatdoshligini yanada kuchaytirish zarurati mamlakatda olib borilayotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirish, institutsional va tarkibiy yangilanishlarni davom ettirishni taqozo qilmoqda. Shu ma'noda, Prezidentimiz tashabbusi bilan ishlab chiqilgan Harakatlar strategiyasi bu borada muhim qadam bo'ldi, desak, ayni haqiqat. Mamlakatning keyingi besh yillik istiqboli aks etgan mazkur strategiyada belgilangan vazifalar bugun amaliyotda o'z isbotini topmoqda. Ayniqsa, uning Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish yo'nalishida ko'rsatilgan choratadbirlarni ro'yobga chiqarish uchun milliy valyuta hamda narxlarning barqarorligini taminlash, valyutani tartibga solishning zamonaviy bozor mexanizmlarini bosqichmabosqich joriy qilish kabi ustuvor vazifalarga e'tibor qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmoni. // "Xalq so'zi", 8 fevral 2017 yil.
2. A.O'lmasov, A.Vaxobov. Iqtisodiyot nazariyasi: Darslik. –T.: «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati, 2006. 317-bet.
3. T.I.Bobokulov. O'zbekiston Respublikasi milliy valyuta kursining barqarorligini ta'minlash borasidagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari. I.f.d ilm. dar. ol. uch. taqd. et. diss. avtoref. – Toshkent, 2008

